

24.01.2018

Круглий стіл «Державна самостійність України: здобута і втрачена»

На виконання Постанови Президії НАН України № 296 від 22.11.2017 р. «Українська революція 1917–1921 років: сучасний історіографічний образ та дослідницький потенціал» Інститут історії України НАН України та Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України 23 січня 2018 р. провели круглий стіл на тему: «Державна самостійність України: здобута і втрачена». Захід, що відбувся в приміщенні ІІІЕНД НАН України, зібрав провідних спеціалістів з проблематики Української революції 1917–1921 рр. ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України](#)).

Зі вступним словом до учасників круглого столу звернулися академік НАН України, директор Інституту історії України В. Смолій та член-кореспондент НАН України, директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса О. Рафальський. Академік В. Смолій, зокрема, зазначив, що, незважаючи на великі здобутки вітчизняної академічної історичної науки, події Української революції 1917–1921 рр. потребують подальшого ґрунтовного вивчення, чому, безперечно, сприятиме проведення подібних наукових заходів. Член-кореспондент О. Рафальський зазначив, що події Української революції є предметом інтересу не тільки для істориків, а й для політологів, які прагнуть концептуалізувати проблему радикальних суспільно-політичних трансформацій, використовуючи для цього в якості емпіричних даних історичний наратив. Особливу цінність для українських політологів з огляду на їх прагнення пояснювати та прогнозувати українську дійсність становлять факти і процеси, що відбувалися в історичному минулому України. Період Української революції 1917–1921 рр., безумовно, – вузловий етап української історії, який є одним з основних «постачальників» такого масиву інформації.

Програма круглого столу передбачала шість основних доповідей та дискусію з приводу їхнього обговорення.

Першу доповідь на тему «Плани відродження української державності і проблема федералізації російської держави» виголосив член-кореспондент НАН України В. Солдатенко. У ній йшлося про переосмислення сутності стратегічної програмної вимоги Української революції – «широка національно-територіальна автономія у федеративній демократичній республіці Росія». У наукових дослідженнях завжди акцентувалася увага на першій частині цієї формули, хоча друга її частина в реальних процесах революційної доби була не менш важливою і нагальною. Вона не просто доповнювала гасло автономії, а була єдиною можливим і доцільним гарантом національно-державотворчого процесу. Тому лідери Української революції надавали особливого значення проблемі децентралізації Росії, перетворення її на союз (федерацію) вільних, рівноправних народів. Уроки теоретичного обґрунтування і досвіду спроб реалізації непростого задуму мають певне значення і в умовах сучасного суспільного життя в Україні.

У доповіді на тему «Брестський переговорний процес і ІV Універсал Центральної Ради: спонукальні взаємовпливи» доктор історичних наук, професор Р. Пиріг детально зупинився на перебігу перемовин про підписання Брестського мирного договору, на складних внутрішніх суперечностях та

дискусіях керівників Української Центральної Ради навколо питання державного самовизначення і його зв'язку з майбутнім устроєм колишньої Російської імперії і перспективами створення на її основі федеративного утворення. Окрему увагу доповідач приділив постаті німецького генерала Максиміліана Гофмана і використання сучасною російською історіографією його матеріалів з метою дискредитації ідеї української державності.

Т. Бевз, доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса у доповіді «Соборність української державності» наголосила на символізмі 22 січня – даті, коли була проголошена самостійна, незалежна Українська Народна Республіка і Акт Злуки, який мав важливе значення в історії України і був вагомим здобутком Української революції. Однак із самого початку він був приречений. Причинами служили насамперед різні політичні орієнтації Директорії і уряду ЗУНР, внаслідок чого реального об'єднання не відбулося. Ідея соборності й надалі залишалася мрією, адже Галичина і Волинь опинилися знову у складі Польщі, Карпатська Україна у складі Чехословацької Республіки, Наддніпрянська Україна у складі СРСР. Переважна більшість українських політиків перебувала за межами України. І на чужині вони продовжували обґрунтовувати ідеї соборної і самостійної України. Зазначила, що подолання загроз територіальній цілісності нашої країни, зміцнення єдності її регіонів, розмаїтість і відмінність яких склалися внаслідок об'єктивних історичних обставин, і надалі залишаються не тільки актуальним, але й невідкладним завданням. У зв'язку з цим консолідує, об'єднуюче значення соборності просто неocenime.

О. Кудлай, кандидат історичних наук, дослідник Інституту історії України у своїй доповіді порушила проблему демобілізації частин російської армії, впливу цього процесу на революційні події в Україні і показала, яким чином міністерство військових справ УНР намагалося взяти його під власний контроль.

Г. Басараб-Тиліщак, кандидат історичних наук, дослідник Інституту історії України, у своїй доповіді «Революційний простір українських повітових міст у період між III і IV Універсалами та процес утвердження влади УНР на місцях» навела ілюстративний матеріал щодо регіональної специфіки Української революції 1917–1921 рр. Логічним продовженням її доповіді став виступ кандидата історичних наук Г. Корольова на тему «У пошуках східної Швейцарії: Оскар Ясі та ідея Дунайської конфедерації».

Після виголошення всіх запланованих доповідей між учасниками зав'язалася дискусія, основним лейтмотивом якої була ідея взаємопов'язаності та взаємозалежності революційних подій в Україні на початках XX і XXI ст.